

Historien og når Grundtvig elsker

Vartovbogen 1985. Red. af Asta Paulsen, Jørgen Kristensen og Jacob Petersen. 152 s. kr. 58,55. Kirkeligt Samfunds forlag.

Det er ikke mit indtryk, at redaktørerne af Vartovbogen, den årlige udgivelse af Kirkeligt Samfund, redigerer årbogen tematisk. Snarere lader de kvaliteten være bestemmende. Alligevel viser det sig ofte, at der opstår en tematisk sammenhæng. I 85 årgangen er det så oplagt temaet Historien, som er i focus.

Det er jo mildest talt et godt grundtvigsk tema, og uden at det grundtvigske historiesyn direkte behandles, så er det alligevel inspirationen bag mange af indlæggene. Der lægges stærkt ud i fhv. forvaltningschef Viggo Lands artikel om »Slægtens spor«, med et forsvar for det grundtvigske »historisk-poetiske« historiesyn. Domprovst Holger Jepsen sætter tidsånden under anklage, fordi han med Grundtvig finder, at den »anbringer mennesket som et ensomt og sammenhængsløst væsen i det store tomme rum«. Imod den skal sættes en forståelse af mennesket som det væsen, der skal finde sin plads i en trefoldig sammenhæng: I naturens og universets orden, i historiens og slægternes gang og under Guds ords personlige tiltale.

Dette at sammenhængene presser sig på, er vel et grundelement i det folkelige. Det er også disse sammenhænge, som Lars Paludan vil stå vagt om, når han bekæmper »de falske alternativer«, i kirke, skole og samfund.

Igen på en varieret måde er det de samme sammenhænge, lektor Erik A. Nielsen vil have bevaret. Han overfører spørgsmålet om sammenhæng på tiden, hvor han sætter vor digitaliserede, opsplittede tid op overfor tiden som den udfolder sig i årets gang og den vekslende mellem hverdag og fest, der som den rytmiske orden fra skabelsen er lagt ind i verden.

En ting er de mere overordnede overvejelser over historiens betydning for samfundets og individets dannelse. Men vi må selvfølgelig også have prøver på den ægte vare; dvs. vi får glimrende eksempler på de historiefortællinger, som demonstrerer de sammenhænge, som den menneskelige eksistens udfolder sig i. Professor Svend Holm-Nielsen fortæller bibelhistorie om patriarken Jakob og giver dermed et forfriskende eksempel på, at en historisk-kritisk og religionshistorisk skoletilgang til det gamle testaments historier ikke ødelægger det fortællingspotentiale, som de indeholder, men tværtimod beriger det.

Den personlige historie får vi illustreret med Nina Langkildes barndomserindringer og sognepræst Tage Severinsens erindringer fra sin tid i tysk krigsfangelej. Når mennesket bliver stedt i ekstreme situationer, opdager det, hvilke sammenhænge, det egentlig kommer an på. Som f.eks. også Leonora Christine opdagede det i sit fangenskab. Vi får hendes historie meget levende gengivet af Asta Poulsen. Ligesom Søren Anker Møller i sin genfortælling af Alfred Anderschs erindringer fra krigens tid tager udgangspunkt i menneskets reaktion på ekstreme situationer.

Lidt ved siden af den linie, som jeg her har forsøgt at trække, falder sognepræst Jens Lysters afhandling om »Kingos salmer i Grundtvigs vold«. Men det er til gengæld en afhandling, som i højeste grad må formodes at interessere Grundtvig-Studiers læsere. Det er en meget veloplagt gennemgang af en række af Grundtvigs gendigtninger af Kingo. Sympatien ligger så afgjort ved Kingo. I sine gendigtninger står Grundtvig på Kingos skuldre. »Godt skuldret af Kingo! At skulle bære en sådan gigant kræver sin mand«. Han

er lidt ironisk, Lyster, og ømmer sig, som han siger, på Odense-biskoppens vegne over Grundtvigs ømme omfavelse, – der er jo ikke grænser for de lovord, han udtaler om Kingo, – og spørger i relation til gendigtningerne, »om ikke Grundtvigs kærlighedserklæringer var lovlig håndfaste og levnedede efterslægten for lidt af hans elskede genstand.« Men i den følgende konkrete gennemgang af en række af gendigtningerne gør han udmærket ret og skel. Nogle af Grundtvigs forsøg på at sluse kraften fra Kingo: salmer ind i nye sange lykkes, men i en lang række andre tilfælde går det ikke. De bliver hverken fugl eller fisk. Bedre går det egentlig, når Grundtvig digter imod Kingo, eller udnytter hvad Lyster kalder »frastødningseffekten«, som det sker i »At sige verden ret farvel« og »O Kristelighed«.

Lyster må konkludere, at Grundtvig er ikke det værste man har, når vi taler om gendigtninger, og når Kingo er så velrepræsenteret i salmebogen, så skyldes det til dels også Grundtvig; alligevel slutter han:

»Som et tærskværk, der æder sig gennem neg på neg, lemlæstende og hensynsløst, for af de gule strå at skænke mennesker det livgivende korn til dagligt brød, således går Grundtvig med ubændig og undertiden støjende appetit løs på Kingos digteriske korpus og efterlader det skamferet, tæret for al sin saft. Pieteten over for Kingos fødselshjælpende salmer kan ligge et meget lille sted, når Grundtvig med gyldenhøsten i tankerne iler fremad i Jesu navn mod det erklærede mål: en ny dansk kirkesang, stærk som Kingos, men i øvrigt uden hæmmende faderbindinger. Denne kærlighed til sagen, salmesangens fornyelse, er overordnet ethvert hensyn til den enkelte digters personlige integritet endsige copyright, så det er ikke uden videre rart at komme Grundtvig nær, når han elsker.«

Viggo Mortensen